

Přišel čas rozhodnutí a činů

Výsledky jednání mezi Českou republikou a NATO o přistoupení České republiky k Severoatlantické smlouvě

Bezprostředně po jednáních vedených v roce 1996 a 1997 v individuálním dialogu mezi NATO a zeměmi, které deklarovaly přání vstoupit do Severoatlantické aliance na základě výzvy Severoatlantické rady (NAC), se uskutečnil historický madridský summit. Na něm vyzvala Aliance Českou republiku, Polsko a Maďarsko k jednání o přistoupení k Severoatlantické smlouvě z roku 1949, k tak zvaným akcesním rozhovorům. Jejich cílem bylo formální potvrzení vůle a schopností pozvaných zemí převzít odpovědnost a závazky vyplývající z této smlouvy a vyhovět požadavkům obsaženým ve Studii o rozšíření NATO ze září 1995.

Po vzájemné dohodě s Mezinárodním sekretariátem NATO se tyto rozhovory uskutečnily v termínech: 23. září (politické otázky), 6. října (obránné otázky), 13. října (ekonomické otázky) a 23. října (otázky bezpečnosti informací), a konečně závěrečné kolo se uskutečnilo 10. listopadu minulého roku (tj. r. 1997). Stejná procedura se vztahovala i na další dvě vyzvané země: Polsko a Maďarsko.

Cílem těchto rozhovorů bylo, aby Aliance, ještě před podepsáním Protokolu o přistoupení k Organizaci severoatlantické smlouvy, získala dostatečné informace a jistotu, že budoucí noví členové budou schopni a ochotni vyhovět všem požadavkům, zveřejněným v dokumentu Studie o rozšíření NATO. Pro pozvané země potom rozhovory posloužily k získání co nejpodrobnějších informací o předpokládaných podmínkách vstupu do NATO.

Akcesní rozhovory byly využity i ke vzájemnému informování o aktuálních událostech na vnitrostátní scéně a o procesech probíhajících v Alianci. Souběžně s těmito jednáními se uskutečnila řada expertních rozhovorů zaměřená na specifické otázky, např. vyplňování dotazníku obranného plánování (DPQ), konzultace s bezpečnostním výborem NATO, právní konzultace apod. V průběhu celého procesu udržovaly spolu delegace pozvaných zemí těsné kontakty.

Průběh akcesních rozhovorů

Akcesní rozhovory se uskutečnily pod záštitou generálního tajemníka NATO. Tým NATO vedl náměstek generálního tajemníka pro politické záležitosti Klaus-Peter Klaiber. Dalšími členy byli představitelé sekce politické, administrativní, sekce pro logistiku, infrastrukturu a civilní nouzové plánování a sekce plánování a operací Mezinárodního sekretariátu, dále představitelé Mezinárodního vojenského štábu a Vrchního velitelství spojeneckých sil v Evropě (SHAPE).

Delegaci ČR vedl, v souladu s usnesením vlády ČR č. 546 ze dne 3. září 1997, předseda pracovního výboru při výboru vlády pro integraci ČR do NATO - náměstek ministra zahraničních věcí Karel Kovanda. Stálými členy českého akcesního týmu byli představitelé

2

ministerstva zahraničních věcí, obrany, financí a vnitra. Vybraných jednání v Bruselu se zúčastnili také zástupci Úřadu vlády ČR, SSHR a BIS.

Pro přípravu jednání byla využívána pravidelná zasedání pracovního výboru. Vzhledem k tomu, že do jeho činnosti jsou zapojena všechna ministerstva, Úřad vlády ČR, Správa státních hmotných rezerv, Státní úřad pro jadernou bezpečnost a Kancelář prezidenta republiky, stal se optimální platformou pro koordinaci přípravy akcesních rozhovorů i pro hodnocení jejich výsledků.

* Politické otázky

V rámci prvního kola rozhovorů, věnovaného politickým otázkám, informovala delegace ČR představitele NATO o vnitrostátních krocích, které byly v souvislosti s přípravou na vstup ČR do NATO podniknuty od ukončení individuálního dialogu v dubnu 1997. Poukázala především na projednání zprávy o průběhu a výsledcích individuálního dialogu ČR - NATO ve vládě ČR, na další fáze prací nad tímto materiálem a na rozhodnutí vytvořit výbor vlády pro integraci ČR do NATO. Připomněla i schválení ústavního zákona o bezpečnosti ČR vládou, předložení věcného záměru zákona o krizovém řízení a přípravu věcných záměrů osmi dalších zákonů z oblasti branné legislativy. Delegace zdůraznila, že vláda hodlá dodržet svůj závazek zvyšovat vojenské výdaje o 0,1 % HDP ročně až do roku 2000, který přijala v září 1996.

V průběhu prvního kola se delegace jménem vlády ČR zavázala spojit úsilí v kolektivní obraně a při uchování míru a stability, řešit mezinárodní spory mírovými prostředky, zdržet se hrozby či použití síly jakýmkoli způsobem, který není v souladu s cíli Organizace spojených národů, přispívat k rozvoji mírových a přátelských mezinárodních vztahů posilováním mezinárodních institucí a zvyšováním stability a prosperity, zachovat účinnost NATO sdílením odpovědností, nákladů a výhod, řešit etnické, vnější, teritoriální a vnitřní právní spory mírovými prostředky v souladu s principy Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, sdílet základní principy Severoatlantické smlouvy, jako je demokracie, individuální svoboda a právní stát, přispívat v dobré víře k dosahování konsenzu ve všech otázkách, plně se účastnit konzultací a rozhodovacího procesu NATO v politických a bezpečnostních otázkách, které se Aliance dotýkají.

Aliance poukázala na skutečnost, že při vstupu do NATO musí nové členské státy, kromě respektování právních aspektů členství, také akceptovat zakládající akt NATO - Rusko a chartu NATO - Ukrajina, nadále rozvíjet dobré sousedské vztahy. Aliance rovněž předložila právní dokumenty, ke kterým se mají noví členové připojit. Jedná se o Severoatlantickou smlouvu (1949), dohody o civilním statutu, dohody o vojenském statutu a technické dohody.

Delegace ČR uvítala prohlášení madridského summitu o otevřenosti NATO. Zdůraznila, že je v bytostném zájmu ČR, aby kandidátské země, pokud splní příslušná kritéria, byly vyzvány k jednání o přístupu k NATO. Důležitou součástí politiky ČR je snaha udržovat dveře Aliance otevřené pro nové členy a pomáhat jim dosahovat standardů NATO.

* Obranné otázky

Řešení problematiky obranných otázek bylo na pořadu druhého kola jednání dne 6. 10. 1997 a úzce souviselo s intenzivními konzultacemi mezi oběma stranami, které byly vedeny v uplynulých měsících k problematice obranného plánování. To se týkalo jak

postupného přechodu na plánovací procedury Aliance v rezortu obrany (rozkaz ministra obrany ČR k zabezpečení obranného plánování), tak zejména na vyčlenění sil pro kolektivní obranu. V tomto směru mělo značný význam vyplnění dotazníku pro obranné plánování, ve kterém Česká republika deklarovala svoji připravenost na zapojení do systému obranného plánování a síly pro společnou obranu. To rovněž umožnilo Alianci stanovit představy o nákladech ze společného rozpočtu NATO na podporu budoucích nových členů a určit jim cíle pro výstavbu ozbrojených sil, tzv. *Target Force Goals* (TFG), ke kterým dojde na jaře letošního roku.

V průběhu druhého kola se delegace jménem vlády ČR zavázala akceptovat široký přístup k bezpečnosti vycházející ze strategické koncepce NATO, včetně neodmyslitelné role jaderných zbraní, poskytnout síly pro kolektivní obranu a další úkoly Aliance, přiměřeně se zapojit do vojenské struktury a kolektivního plánování obrany, včetně zapojení do plánovacích cyklů Aliance, přiměřeně se zapojit do práce agentur NATO, pokračovat v plné podpoře programu Partnerství pro mír a rozvoji vztahů spolupráce s partnery mimo NATO a dále rozvíjet standardizaci a interoperabilitu ozbrojených sil se silami NATO.

ČR počítá vyčlenit pro potřeby kolektivní obrany a dalších úkolů 90 % svých ozbrojených sil, což je plných 100 % operačních sil.

Aliance podrobněji rozvedla jeden z aspektů širokého pojetí bezpečnosti - roli jaderných zbraní. Jejich úloha je nastíněna ve strategické koncepci a rozpracována v následných dokumentech (zejména v závěrečném komuniké ministerské schůzky Severoatlantické rady NATO z prosince 1996). Jakkoli je v současné bezpečnostní situaci jejich užití nepravděpodobné, jejich úloha, spočívající podle pojetí NATO v odstranění potenciálního agresora a zachování strategické rovnováhy, je stále nezastupitelná.

Delegace ČR potvrdila, že ČR shodně s Aliancí chápe roli jaderných zbraní zejména jako politickou a preventivní a chápe klíčovou politickou a vojenskou vazbu, kterou tyto zbraně zajišťují mezi Evropou a Severní Amerikou. ČR ocenila, že jaderná politika Aliance je pravidelně revidována, což umožňuje její přizpůsobení se novému vývoji, a je připravena účastnit se práce skupiny pro jaderné plánování a dalších relevantních orgánů a rovněž podporovat úsilí NATO zaměřené na boj proti šíření tohoto druhu zbraní.

V průběhu rozhovorů Aliance informovala o záměru transformace svých velitelských struktur. O této transformaci bylo rozhodnuto na jednání Severoatlantické rady v Bruselu dne 2. prosince 1997. Podle ní zůstanou dvě strategická velitelství, jedno pro Evropu, druhé pro Atlantik. Atlantické velitelství bude dvoustupňové a složené ze tří regionálních velitelství: Západní (Norfolk), Východní (Northwood) a Jihovýchodní (Lisabon). Obě další velitelství úderných námořních sil (STRIKFLANT) a ponorkových sil v Atlantiku (SUBACLANT) budou umístěna v Norfolku. V Evropě bude vytvořena třístupňová struktura se dvěma regionálními velitelstvími: Severní (Brunsum) a Jižní (Neapol). V podřízenosti regionálního velitelství Sever budou dvě specializovaná velitelství, a to vzdušných sil (Ramstein) a námořních sil (Northwood) a tři subregionální velitelství Sřed (Heidelberg), Severovýchod (Karup) a Sever (Stavanger). Regionální Jižní velitelství bude mít také dvě specializovaná velitelství vzdušných a námořních sil, obě v Neapoli, a čtyři subregionální velitelství Jihovýchod (Izmir), Střed (Larissa), Jižní (Verona) a Jihozápadní (Madrid). Celkový počet velitelství bude zredukován ze 65 na 20. NATO též potvrdilo, že neočekává potřebu rozmístit některá svá velitelství na území nových členů.

NATO počítá s účastí budoucích nových členů ve svých vojenských strukturách již v přechodném období do plného členství, a to zejména v účasti v PSE (*Partnership Staff Elements*) u svých velitelství. V každém případě účast ve vojenských strukturách bude znamenat nutnost nabídnout kvalifikované kandidáty pro práci v Mezinárodním vojenském štábu, příslušných velitelských strukturách či agenturách NATO, a to jak na tzv. kvótovaných místech (přidělených jednotlivým členským zemím), nebo na nekvótovaných místech, na něž mají všechny země stejnou příležitost nabídnout své kandidáty formou výběrového řízení. Počty těchto míst jsou závislé na příspěvku do rozpočtů Aliance, úrovni a rozsahu sil předurčených pro spolupráci s armádami ostatních členských zemí NATO, vyvážeností reprezentace a zkušeností. Při obsazování těchto pozic novými členy bude přihlédnuto k jejím možnostem v průběhu několikaletého integračního procesu a k využití takových forem spolupráce, při kterých by došlo k praktické přípravě personálu z pozvaných zemí formou stáží na určitých pozicích formou dobrovolného národního příspěvku (*Voluntary National Contribution*).

Výše uvedené skutečnosti kladou velký důraz na výběr a přípravu vhodných kvalifikovaných osob pro budoucí práci ve strukturách a agenturách Aliance a v orgánech, které budou s NATO úzce spolupracovat v rezortech státní správy a zejména obrany a generálním štábu. Proto sekce zahraničních vztahů organizuje v pořadí již druhý kurz pro přípravu osob pro práci ve strukturách NATO, který bude zahájen v dubnu ve Školícím a vzdělávacím středisku MO v Komorním Hrádku. Počítá se v něm i s účastí osob z ostatních rezortů, přednáškami lektorů NATO i čtrnáctidenní přítomností posluchačů z partnerských zemí. Zájem pomoci při společné přípravě personálu tří pozvaných partnerských zemí v ČR projevila i NATO Defence College v Římě.

* Ekonomické otázky

Česká republika v průběhu třetího kola, konaného 13. 10. 1997, vyjádřila snahu spojit své síly se silami Aliance, zapojit se do integrované vojenské struktury a účastnit se kolektivní obrany a plánovacího procesu NATO a je také odhodlána vyčlenit k tomuto účelu dostatečné finanční zdroje. ČR potvrdila, že plně akceptuje princip zachování efektivnosti a soudržnosti Aliance prostřednictvím sdílení odpovědností a nákladů. Je odhodlána převzít závazky a náklady spojené se členstvím v NATO a zajistit, že budou učiněny všechny nezbytné kroky v tomto směru.

Důležitým krokem, který vláda ČR učinila, bylo přijetí usnesení č. 478 z 18. září 1996, jímž se zavázala zvyšovat podíl vojenských výdajů zhruba o 0,1 % HDP ročně tak, aby v roce 2000 dosáhl tento podíl zhruba 2 %. Vláda ČR již tento závazek naplňuje v praxi rozhodnutím o navýšení vojenských výdajů v rámci návrhu státního rozpočtu na rok 1998. Česká republika již demonstrovala vůli nést finanční náklady spojené s obranou účastí v mezinárodních misích a operacích pod vedením OSN, NATO, ZEU a OBSE.

Zapojit se do společného financování Aliance v praxi znamená vyčlenit odpovídající rozpočtové zdroje k naplnění přijatých závazků, podílet se na společném civilním rozpočtu, na aktivitách společně financovaných prostřednictvím vojenského rozpočtu a programu bezpečnostních investic.

Příspěvek do **civilního rozpočtu** bude znamenat pro ČR plné zapojení bez výjimek a za stejných podmínek, jaké mají současní členové NATO. Šestnáct členských zemí se účastní všech aspektů tohoto rozpočtu. Příspěvek do civilního rozpočtu kryje mj. penzijní

plán, podíl na existujících kapitálových investicích ve společném vlastnictví NATO, nových stavbách a vybavení. Příspěvky ČR se budou týkat aktivit počínajících datem přistoupení země k Severoatlantické smlouvě.

Vojenský rozpočet se týká i příspěvků na penze a na agentury NATO, které jsou financovány prostřednictvím vojenského rozpočtu. Od ČR se neočekávají žádné příspěvky na projekty započaté před datem vstupu do NATO.

Financování **programu bezpečnostních investic (NSIP)** znamená po vstupu se plně podílet na schvalování všech nových projektů a na financování agentur NATO placených z NSIP. NATO dále očekává, že se ČR bude podílet na dalším financování již autorizovaných projektů - ale pouze těch, které budou realizovány po datu přistoupení.

Během čtvrtého kola jednání bylo oznámeno, že NATO očekává od ČR příspěvky ve výši **0,9 % celkového objemu každého ze tří rozpočtů** (civilní, vojenský a NSIP). Bylo přitom zdůrazněno, že takový příspěvek považuje Aliance za spravedlivý a přiměřený. Pro Polsko byl určen podíl 2,48 % a pro Maďarsko 0,65 %. Aliancí NATO bylo také vysvětleno podle jakých úvah došla k uvedeným číslům.

Vláda ČR, v souladu s doporučením výboru vlády pro integraci ČR do NATO, vyjádřila na své schůzi 5. listopadu 1997 souhlas s procentuální úrovní příspěvku tak, jak jej navrhla Aliance (0,9 % celkového objemu každého ze tří rozpočtů, což v praxi představuje necelých 600 mil. Kč ročně).

NATO vycházelo z předpokladu, že vyzvané země potvrdí svůj souhlas s navrhovanými procentuálními podíly příspěvků do společných rozpočtů Aliance v průběhu nadcházejících pátých kol akcesních jednání. Poslední slovo při stanovení podílů příspěvků bude mít Severoatlantická rada po přijetí nových zemí do NATO ve formátu „19“, tzn. i za účasti ČR.

* Bezpečnost informací

V bezpečnostní oblasti byla ČR upozorněna na nedostatky, které by mohly zkomplikovat její zapojení do práce Aliance. Představitelé NATO zároveň ocenili rychlé přijetí překlenovacích opatření v oblasti bezpečnosti informací, která vláda schválila ještě před čtvrtým kolem rozhovorů. Delegace se jménem vlády ČR zavázala revidovat uzavřené bezpečnostní dohody a jednat o vedení procedur bezpečnosti administrativy a projednat administrativní procedury v souvislosti s výměnou informací spojených s utajovanými skutečnostmi (*tzv. sensitive information*). Bezpečnostní úřad NATO ocenil dobrou úroveň pracovních kontaktů s českou stranou, které se datují již od podepsání dohody o ochraně utajovaných skutečností v rámci PIP (leden 1995). Upozornil však, že ještě zbývá překonat hodně problémů, aby se český bezpečnostní systém dostal na odpovídající úroveň.

Aliance zhodnotila výsledky jednání českých bezpečnostních expertů v Bruselu ve dnech 15. a 16. října 1997. Poukázala, že v průběhu těchto jednání byl přezkoumán český bezpečnostní systém s cílem zjistit jeho stav a identifikovat, jaká opatření bude nezbytné přijmout pro zabezpečení jeho funkčnosti. Podle názoru Aliance je nezbytné, aby potřebná legislativa byla dopracována v nejkratším možném termínu. Určité problémy se vyskytují v kompetencích českého Národního bezpečnostního úřadu (který je součástí ministerstva vnitra), související s úlohami a pravomocemi jednotlivých ministerstev.

Za nejslabší označila situaci v oblasti metody prověřování osob, která je nepříznivě ovlivněna nedořešenou legislativou. Proto vláda ČR odsouhlasila usnesením č. 666 ze dne

22. října 1997 přechodná opatření, jež jsou v souladu s praxí NATO a umožní ČR připravit osoby, které by se od r. 1998 mohly zapojit do spolupráce s Aliancí. Na základě přijetí nového zákona získá Národní bezpečnostní úřad výrazně širší rozsah pravomocí, který bude v souladu s praxí v členských zemích Aliance.

Formální potvrzení přistoupení

Aliance vyzvala partnery pozvaných zemí, aby po ukončení akcesních rozhovorů, nejpozději však do 15. listopadu 1997, odeslali formální dopisy generálnímu tajemníkovi NATO, ve kterých projeví zájem o oficiální pozvání k přistoupení k Severoatlantické smlouvě.

V odeslaném dopise (tzv. *Letter of Intent*), byl potvrzen zájem vlády ČR, aby byla Česká republika pozvána k přistoupení k Severoatlantické smlouvě z roku 1949, potvrzena odhodlanost převzít všechny povinnosti a závazky vyplývající z této smlouvy a odhodlanost naplnit všechny požadavky na členství v NATO uvedené ve Studii o rozšíření NATO z roku 1995, s převzetím všech dalších politických závazků Aliance včetně závazků vůči třetím zemím. Byla v něm zdůrazněna připravenost dodržovat všechny povinnosti a závazky, které byly předmětem akcesních rozhovorů, vyjádřena odhodlanost přistoupit ke všem právním dohodám a protokolům, vyžadujícím pozvání stávajících členů Aliance, jakož i ke všem ostatním právním dohodám a protokolům nutným pro fungování Aliance. Byl v něm také vyjádřen souhlas s přístupem k bezpečnosti a obraně definovaném ve strategické koncepci NATO, záměru plně se zapojit do vojenských struktur NATO a kolektivního obranného plánování i odhodlání předurčit své národní síly Alianci.

Byl potvrzen závazek vydělit dostatečné rozpočtové zdroje pro naplnění všech závazků vyplývajících z přistoupení k Alianci a přispívat do civilního a vojenského rozpočtů a do aliančního programu bezpečnostních investic v odpovídající úrovni a na základě příslušných modalit. Zdůrazněno bylo pochopení a akceptování skutečnosti, že Aliance závisí na shodě názorů, která vychází z uplatnění principu konsenzu v procesu rozhodování a z odhodlání pracovat pro dosažení konsenzu v Alianci. Rovněž byla vyjádřena plná podpora pokračující otevřenosti Aliance ve shodě s odstavcem 8 deklarace NATO o euroatlantické bezpečnosti a spolupráci přijaté v Madridu 8. července 1997.

Kromě tohoto dopisu byl písemně potvrzen souhlas vlády ČR do společných rozpočtů Aliance ve výši 0,9 % celkového objemu výše citovaných rozpočtů. Dále byl potvrzen zájem ČR otevřít při NATO svoji misi v čele s velvyslancem.

* * *

Podepsáním akcesního protokolu v prosinci minulého roku bylo završeno několikaleté vyjednávací úsilí naší zahraniční politiky o vstup do Severoatlantické aliance zahájené podepsáním Rámcového dokumentu programu Partnerství pro mír. Nyní bude záležet na parlamentech členských států NATO, zda rozšíření Aliance o nové tři země podpoří. Věříme, že se tak stane a Česká republika se v roce 1999 stane plnohodnotným členským státem NATO. Do té doby nás však čeká ještě mnoho usilovné práce.